

Енергетски "дивљи запад" у земљи Србији

У овој деценији сведоци смо све учесталијих атака на природу и њена богатства, а посебно на водне токове и водне ресурсе. Продаја пунионица и најаву увођења приватног сектора у јавне водоводе и системе за допремање вода узбуркала је јавно мњење.

Иако је законска регулатива по питању власништва над водним ресурсима итекако јасна и недвосмислена, јавност није остала равнодушна. Министар заштите животне средине, господин Горан Триван је у више наврата говорио о одредбама Закона о водама, где се у члану 5 „**ВОДНО ДОБРО**“ дефинише као неотуђиво јавно водно добро у својини Републике Србије што је за циљ имало да се умири узбуркана јавност и та обраћања имала су ефеката.

Међутим, сектор вода у Србији мучи један, такође велики проблем, који се медијски много мање експонира, а ни по чему не заостаје за проблемом такозване „приватизације вода“. Реч је о коришћењу хидропотенцијала Републике Србије. Осим великих хидроелектрана у које се убрајају оне са енергетским капацитетима изнад 100 МЊ снаге, све је већи притисак на мање водотоке, на којима је такође могућа градња енергетских постројења. Катастар мини хидроелектрана у Србији води Дирекција за воде Републике Србије и у њему су дате све локације на којима су изграђене или се граде мини хидроелектране, као и потенцијалне локације за њихову изградњу. На велику жалост, у поменутим катастрима најзанимљивије локације су већ „заузете“, а по правилу се налазе у зонама заштићених природних добара, која су „заштићеним“ проглашена скоро по правилу због нетакнуте природне средине на тим локацијама. Инвестиције у мини хидроелектране нису толико велике, па се отплаћивање испорученом електричном енергијом може остварити за краћи временски период.

Сама постројења за производњу електричне енергије састоје се од грађевинских објеката којима се одржава одређени ниво воде у акумулационом простору – брана, генераторских зграда и цевовода којима се вода од бране до генератора транспортује. Осим улагања у ове објекте, као и генераторе, потребно је изградити и систем за транспорт енергије, односно далековода до постојеће електроенергетске мреже. Често су далеководи вишеструко скупљи од самих објеката за производњу електричне енергије и електромашинске опреме, због чега су прве на удару локације од којих није велико растојање до постојеће мреже далековода. Друге две важне карактеристике пожељне локације су расположива количина воде и потенцијални падови корита реке, односно висинска разлика између коте воде у акумулацији и коте генераторског постројења. Ове две карактеристике представљају и највећи проблем, јер су такве локације по правилу у кањонима и клисурама водотока, са водопадима и брзацима.

Шта природно добро неког кањона, или клисуре неке реке чини управо заштићеним природним добром? Осим несумњиво позитивног визуелног ефекта који исти остваља на око посматрача, богатство чистих вода и богатство и разноврсност живог света у тим водама и на обалама је оно због чега се неки крајолик проглашава заштићеним. Људским активностима, које ће на било који начин утицати на та богатства нема места. Процесе планирања, пројектовања и изградње мини хидроелектране прати прикупљање документације која садржи и услове под којима се нешто може, односно не може градити или мењати.

Један од параметара који се за било какве радове на водотоцима мора поштовати је минимална количина воде која мора бити пропупштена за одржавање животног станишта водених биљака и животиња, али и потребе становништва непосредно низводно, назива се БИОЛОШКИ, односно ЕКОЛОШКИ МИНИМУМ. За овај параметар везана су два најчешћа проблема животне средине, а то је одређивање еколошког минимума, које је често веома рестриктивно по водени живи свет, а други је контрола и поштовање чак и таквог еколошког минимума. Важно је напоменути

да је еколошки минимум замишљени проток који би требао обезбедити довоље услове за опстанак живог света вода и приобаља, али је питање шта је то „**ДОВОЉНО**“. Довољна вода за преживљавање и за нормалан живот и развој воденог света су две потпуно различите категорије, јер и у концентрационим логорима су људи преживљавали са минимумом хране, али нису живели.

Други важан детаљ јесте контрола минималног протицаја, односно количина испуштања вода, јер све се чешће на неким водотоцима испушта далеко мање од еколошког минимума, или се чак уопште не испушта вода. Примерене санкције и надокнада начињене штете животној средини и локалном становништву за такво понашање по правилу изостају. О постојању рибљих стаза на овим објектима, којима се не спутава миграција водених животиња на својим уобичајеним коридорима не вреди ни говорити. Њих на овим профитерским објектима уопште неће бити, јер за власнике не само да представљају финансијски трошак, него и губитак драгоцене воде коју треба искључиво пуштати кроз турбине.

Према званичним доступним подацима, највише локација потенцијалних мини хидроелектрана налази се у сливовима Западне Мораве, односно на мањим водотоцима слива Ибра, Моравице и Рзава, а затим и на сливовиома Врле, Власине, Бањске реке, Јелашнице, Пчиње и другим.

Оно што ипак највише забрињава јесте чињеница да су најтраженије локације управо у оквирима заштићених природних добара, као што су **Рзав, Сатара планина или Јерма**. Ова природна добра између осталог и јесу проглашена заштићеним природним добрима управо из разлога њихових природних хидролошко-хидрауличких особина којима је омогућен живот и развој живог света вода и приобаља.

Становништво ових крајева такође је жртва безумне политике производње електричне енергије по сваку цену. Њима су ове мале речице основ опстанка и живота. Без воде, или са диригованим водним режимом, или што ће бити чешћи случај, са зацевљеним рекама, они су осуђени на пропадање и одумирање. Они млађи

осуђени су на исељавање, без икакве шансе да се у свој родни крај икада врате. Еколошки производни потенцијали зависе и од рационалног и одговорног човека који ће плодове природе са ових простора убирати, или на својој земљи производити. Здрава храна у свету је све траженија, скупља и цењенија, али код нас неће бити никог да је произведе. Дакле, колико ће реално коштати један киловат струје из оваквих постројења? Реална цена киловата струје никада неће бити позната, јер је губитак потенцијала здраве животне средине немогуће новчано изразити.

Изградњом мини хидроелектрана, отићи ће и човек, али ће отићи и огромна шанса за производњу здраве хране, развој сеоског туризма и развој других делатности које су биле у функцији ненарушене животне средине. О каквој се девастацији природних вредности је реч довољно говори пример слива Топлодолске реке, где су за потенцијалну изградњу мини хидроелектрана одређене чак 24 локације, од чега су за 8 локација већ издати локацијски услови, или је већ почела изградња мини хидроелектране.

Све локације се налазе унутар парка природе „Стара планина“, а стараоц заштићеног природног добра ћути. Уопште се не поставља питање, да ли ће изградња имати ефекте на животну средину и опстанак људи у овим крајевима. **Наравно да хоће и ти ефекти ће бити изразито негативни.** Своје пуне ефекте имаће поготово у периоду који наилази и у којима ће, услед климатских промена недостатак воде у летњим месецима бити све израженији.

Да ли ће се тада власник мини хидроелектране уопште обазирати на ионако ниско одређене еколошке минимуме, или ће гледати само свој профит, уопште није упитно. Питање је само да ли ће се тада државни органи сетити својих основних обавеза, или је било боље да се њих сетила пре него што је **дозволила „дивљи запад“ на малим и великим водотоцима Србије.**

извор :

[http://rbajcetic.webs.com/apps/blog/show/44812916-energetski-d
ivlji-zapad-u-zemlji-srbiji](http://rbajcetic.webs.com/apps/blog/show/44812916-energetski-d
ivlji-zapad-u-zemlji-srbiji)